

VEJEN DERTIL

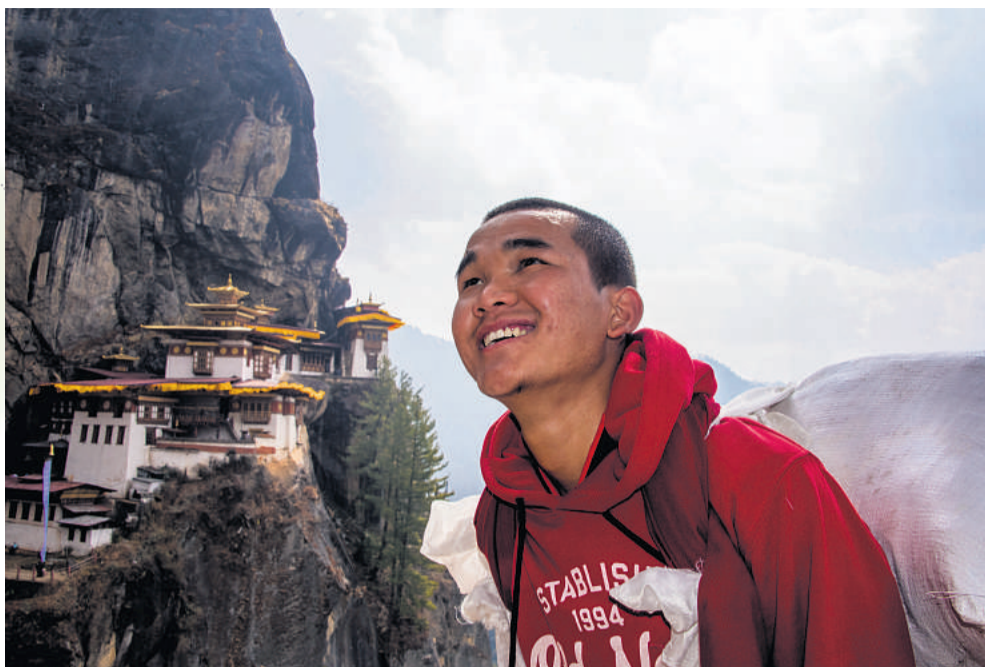
Kun tre flyselskaber flyver til Bhutan: Druk Air, Bhutan Airways og Buddha Air. Typisk flyver man til Bhutan fra enten Bangkok, Delhi eller Dhaka. En returbillet fra Dhaka til Paro, Bhutan, koster fra 400 amerikanske dollar (cirka 2600 kroner). En returbillet fra Bangkok til Paro koster fra 770 dollar (cirka 5000 kroner). Fra København til Bangkok koster en returrejse fra cirka 3500 kroner, og fra København til Dhaka kan man komme retur for cirka 5000 kroner.

Blandt andre Kipling Travel, Penguin Travel og Panorama Travel tilbyder desuden komplette pakkerejser inklusive fly fra Danmark.

Mellemklassehoteller af fin vestlig standard findes i alle større byer. Hoteller indgår altid som en del af en pakkerejse.

Det koster mellem 200 og 270 dollar (cirka 1300-1750 kroner) pr. døgn pr. person at besøge Bhutan, hvis man selv booker besøget gennem et rejsebureau i Bhutan. Beløbet er dikteret af staten for at kontrollere antallet af besøgende. Taksten varierer afhængig af antallet af deltagere i en turgruppe, og alt efter om det er høj- eller lavsæson. Beløbet inkluderer alle hoteller, bil, chauffør, guide, entré-gebyrer, visum og alle måltider.

Det er højsæson, og vejret er tørrest og varmest fra marts til maj og fra september til november. Fra december til februar kan det være koldt, og fra juni til august er det regnsæson.

Bhutans konge har dagen før vores besøg fejret sin fødselsdag i det hellige tempel. Her bærer en ung munk overskydende frugt ned ad de stejle stier. Foto: Jakob Øster

Kongeriget i skyerne

Bhutan er overraskelsernes land. Hvor ellers kan man vinde en plov under fejringen af kongens fødselsdag, gå på drukskole og besøge et kloster, der er klistret op ad en klippevæg.

Jakob Øster, rejseliv@berlingske.dk

Nænsomt glider den lille ATR42-propelmaskine rundt om de mægtige bjerge. Fra mit flysæde betragter jeg det særegne landskab og de besynderlige buddhistiske klostre og stupaer (buddhistiske spir), der er strøet ud over de stejle bjergsider under os. Undervejs har vi passeret flere af Himalayas allerhøjeste toppe, og nu er vi i gang med indflyvningen til Paros internationale lufthavn i Bhutan.

"Kongeriget i skyerne" kaldes landet, og med den lavhængende morgendis, der omkranser bjergene, er det let at se hvorfor.

Paros lufthavn ligger helt oppe i 2235 meters højde, men samtidig dybt nede i en bjergdal, og omtales ofte som "verdens farligste internationale lufthavn at lande i". Den må kun benyttes i dagslys, kun få specialtrænede piloter fra tre udvalgte selskaber må bruge lufthavnen, og afgang aflyses ofte, hvis vejret driller.

Hverken morgendisen eller den kringledede indflyvning synes dog at bekymre vores rutinerede pilot det fjerneste. Let lander han propelmaskinen på den korte landingsbane i bunden af dalen.

Shangri-La

Det føles lidt, som om jeg er ankommet til Shangri-La, da jeg forlader lufthavnsbygningen. Som om jeg er landet et sted, hvor folk kun smiler, og tiden står stille.

Jeg bliver mødt af to mænd iført tøj, der flagrer som pludderbukser på en gøgler. De ser spøjse ud i deres knæhøje strømper og deres kjolelignende dragter, hvis ærmer afsluttes i hvide silkeopsmøg kaldet lagay (som jeg senere finder ud af signalerer troskab over for landet).

Deres øjne er gemt bag smarte solbriller, og jeg kan ikke finde ud af, om jeg mest synes, de ligner nogle fra et glemt folk fra Himalaya eller statister i en moderne James Bond-film. Den ene hedder Loday og er min

guide. Den anden hedder Sonam og er min chauffør. Man kan kun besøge Bhutan, hvis man har booket en organiseret rundrejse, og Loday og Sonam arbejder for Bhutan Majestic Travel, som jeg har booket min femdagstur igennem. Min tur er en såkaldt "free independent traveller"-tur, hvilket betyder, at min turgruppe kun består af mig selv.

Den traditionelle kjortel, mine nye venner er iført, viser sig at hedde en gho og bæres af alle offentligt ansatte mænd i kongeriget, fortæller Loday mig smilende, mens han smyger et kadar - det traditionelle hvide velkomstsilketørklæde - om min hals.

Landet uden fattige

I vores moderne Kia SUV passerer vi på gode, asfalterede veje et bjergpas, og i nabodalene glider vi snart efter igennem hovedstaden Thimphus renskurede gader. Med de moderne huse opført i traditionel stil minder byen ved første øjekast lidt om en tibetansk udgave af en østrigsk skiferieby med en befolkning klædt som på et buddhistisk frilandsmuseum.

Samtidig er Thimphu én af verdens få hovedstæder helt uden lysregulerede trafiklys. I byens centrale kryds står i stedet en politimand iført hvide handsker og dirigerer trafikken med hænderne fra en sekskantet ornamenteret bås. Her virker på én gang traditionelt, velstående og civiliseret.

- Her er ingen fattige, fortæller Loday, som havde han læst mine tanker.

- Hvis man ikke kan finde sig et arbejde, får man et stykke land af kongen, og så må man dyrke jorden og leve som landmand, forklarer han.

Loday selv er af en god familie, har ingen problemer med at forsørge sig selv og har både dyre designersolbriller og en iPhone 7S.

Tigerens Rede - klosteret i Paro i Bhutan. Beliggenheden beskrives lokalt som "klistret til den stejle klippevæg, som var det en gekko". Foto: Jakob Øster

Bhutan overrasker på mange måder

1 Druk "Druk" betyder tordendrage og er landets nationalsymbol, som optræder både på landets flag og mange andre steder. Flyselskabet hedder Drukair, kongen hedder Druk Gyalpo (dragekongen), i hovedstaden findes en Drukskole, og internetselskabet hedder DrukNet.

2 Identitet National identitet og særegenhed er vigtig i Bhutan. Nationalsporten er bueskydning. Nationalsommerfuglen er en svalehale. Nationalblomsten er en "almindelig valmuesøster", og nationaldyret er den sære og sjældne højlandsgedeantilope, der hedder en takin.

3 Lykke Bruttonationallykke - eller gross national happiness - er et indeks over befolkningens velbefindende. I 1972 udtalte den daværende konge, at bruttonationallykke var vigtigere end bruttonationalprodukt, og siden 2008 har det været et erklæret mål i Bhutans forfatning at sikre befolkningens lykke.

4 Medier Bhutan introducerede først i 1999 - som det sidste land i verden - fjernsynet. Først kun nationale udsendelser, men efter et par år indførtes internationalt kabel-tv, hvilket desværre medførte en stigning i kriminalitet. Omkring halvdelen af befolkningen har i dag adgang til internet, og unge i de større byer bruger i dag sociale medier lige så flittigt, som vi gør det i Vesten.

5 Velfærd Ligesom i Danmark er skoler og hospitaler gratis i Bhutan. Videregående uddannelser er også gratis, forudsat at man har de rette karakterer til at komme ind. Kan man ikke forsørge sig selv, får man et stykke jord af kongen og må leve af at dyrke sin jord.

Marcherende politimænd og et orkester med gyldne hjelme spiller på sækkepibe og er en del af underholdningen i forbindelse med kongens fødselsdag på nationalstadionet i Thimphu. Foto: Jakob Øster

← FORTSAT FRA
FOREGÅENDE SIDE

- Har du også en iPhone? spørger jeg Sonam, da der bliver stille i bilen.

- Det har jeg kun råd til, hvis jeg sælger min ene nyre, svarer han tørt.

De første dage står den på traditionel sight-seeing i hovedstaden. Ved "Nyfødt-babytilbedelse-og-velsignelsestemplet" ser vi forældre gå den traditionelle såkaldte kora - pilgrimsrunde - rundt om templet, hvor de drejer på de mange bedemøller for at sikre deres afkom et langt og lykkeligt liv. Ved drengemunkeskolen Den Store Lyksaligheds Palads ankommer vi samtidig med, at små drenge i skarlagensrøde kutter og med enorme bylter og kæmpe madrasser spændt på ryggen returneres til skolen af deres forældre efter en fridag.

Mellem templer, buddhafigurer, stupaer og klostre har jeg god tid til at lære Loday og Sonam ordentligt at kende. De er et par flinke og videbegærlige fyre, og som de fleste buddhister udstråler de ro, venlighed og overskud. Hurtigt bliver vi venner, og sammen beslutter vi, at vi de kommende dage vil forsøge at opstøve flest mulige særprægede lokale aktiviteter og til gengæld skære lidt ned på antallet af besøg i templer og klostre.

Til kongens fødselsdag

Vi starter med at tage til kongens fødselsdag, som tilfældigvis finder sted, mens jeg befinder mig i hans hjemby. Kongens far abdicerede i en ung alder og videregav magten, så den unge nuværende konge fylder i dag bare 38 år. Fra tidlig morgen flokkes hans loyale un-

Jeg bliver lettere overrasket, da det går op for mig, at syv munke i naboværelset er ved at skræmme onde ånder væk, da jeg er på besøg hos min guide, Loday. Foto: Jakob Øster

dersætter mod byens nationalstadion, hvor fejringen af majestæten foregår - mændene festligt klædt i deres fineste silke-ghoer og kvinderne i deres tilsvarende kiraer.

Det koster ikke noget at komme ind, der uddeles gratis drikkevarer på tilskuerpladserne, og på indgangsbilletten trækkes der sågar lod om fine præmier. Hver hele time kan man vinde en plov. Premierministeren holder tale, balloner sendes til himmels, soldaterorkestrer marcherer på geled, stærke mænd slæber tunge bildæk, og skolepiger

og -drenge opfører synkron gymnastikopvisninger. Alle virker glade, lykkelige og hengivne over for deres kære konge.

"Geylo!" ("Lykke!") råber premierministeren, da talen er slut.

"Pelden Drukpa!" ("Bhutan uafhængigt") svarer folket begejstret i kor.

Efter festlighederne har Loday inviteret mig - angiveligt som den første turist nogensinde - på frokost i sit hjem. Ad snørklede bjergveje kører vi tilbage til Paro, hvor han bor med sin familie i en fireværelses lejligh-

hed. Moren og søsteren tager smilende imod. I stuen er der anrettet et fyrsteligt måltid: røde ris, nationalretten ema datshi (chili med ost), kogte og stegte æg, tørret okseskød med majroer, jaju (spinatsuppe), kål og broccoli, ezay (chilipasta med koriander) og champignoner i ostersovs. Som snack er der småkager, ristet ris og ristet majs. Til måltidet drikker vi smørte og sød mælkete.

En mærkelig ceremoni

Som om det ikke var eksotisk nok at spise ostechili og drikke smørte i et bhutansk hjem, strømmer messende stemmer og skingre truttelyde mig på mystisk vis i møde fra naboværelset. Foran døren ind til rummet står en vogn helt fyldt med smørslamper, der fungerer som bedelys. Og inde i rummet sidder syv munke i fuld ornat og spiller på deres dungs - op mod to meter lange forgyldte horn - og læser op af lange buddhistiske skrifter.

Knap har jeg fordøjet indtrykket af de mange munke, der spiller på guldhorn, før det går op for mig, at der i ceremoniens centrum står glaserede lerfigurer, som forestiller onde ånder, der skal uddrives, og blandt disse figurer står en mægtig penis ligeledes lavet af ler.

Fallossymboler anses i Bhutan for esoteriske - okkulte og kun forståelige for særligt indviede personer. Ifølge bhutansk tradition har figurer eller vægmalerier, der forestiller en erigeret penis, det formål at drive det onde øje og ondsindet sladder væk.

FORTSAT FRA
FOREGÅENDE SIDE

Rundt om penis-alteret brænder røgelses-pinde, og store frugtfade og bakker med pengesedler står klar til at blive ofret.

De bhutanere fra middelklassen, der har råd til det, foretager en gang om året en ånde-uddrivelsesceremoni, og dagen i dag er blevet valgt til dette års ceremoni, fordi den ifølge den religiøse app Zakar er en god dag til årlige ceremonier, fortæller Loday.

- I gamle dage skulle man have mindst 400 køer eller heste for at kunne holde en ånde-uddrivelsesceremoni. Dyrene skulle stilles i en firkant med 100 dyr på fire rækker, så hver række pegede mod et af de fire verdenshjørner. Nu må middelklassen også foretage ceremonier, bare de har råd til at aflønne de mindst seks munke, der deltager i begivenheden, beretter Loday.

Hver deltagende munk koster 500 ngultrum (50 kroner), får jeg også fortalt. Uddrivelsen afsluttes med, at fallosalteret og de små lerfigurer stilles ud i trappeopgangen, hvorpå alle kaster ris for at få ånderne til at forlade hjemmet og aldrig vende tilbage.

På bytur i Paro

Samme aften ser jeg for første gang mine nye venner, Loday og Sonam, iført vestligt tøj. Deres arbejdsdag er egentlig slut, men de har spurgt, om jeg vil med i byen. På en traditionel restaurant lærer de mig bhutanske ord, mens vi endnu en gang fortærer ostechili med majroer, røde ris og boghvedepandekager.

Nationalsproget, som også går under navnet dzongkha, er langtfra let. Det skrives med mystiske tibetanske skrifttegn, og det lyder ikke som noget vestligt sprog. Til trods for at ordene er svære at huske, lykkes det mig alligevel, mens vi nedsvælger et par lokale øl med det særprægede navn "11.000", at få memoreret et par sætninger, som senere skal vise sig nyttige.

- Vi har et ordsprog her, fortæller Sonam, mens han skænker op af øllen med det sære navn.

- 1 forsvinder - 11.000 kommer, siger vi, hvis en af vores venner slår op med sin kæreste.

Med en alkoholprocent på otte og et indhold på 750 milliliter i hver flaske må jeg medgive at 11.000-øllen formentlig er en god kammerat, når kærestesorger skal drives på flugt.

Vi har i dag både været tidligt oppe, været på sightseeing og siddet mange timer på et stadion og set kongens fødselsdagsceremoni. Vi har kørt fra hovedstaden til Paro, spist frokost hjemme hos Loday og dér overværet en mærkelig ceremoni. Vi skal desuden tidligt op næste morgen for at bestige et bjerg og se klippetemplet Tigerens rede, som jeg i årevis har drømt om at se. Alligevel får vi efter yderligere et par store, stærke øl - som mine lokale venner insisterer på, at det "kun er tøser, der deler" - den fortræffelige idé, at vi nu skal videre på karaokebar.

Paro Corner hedder karaokebaren, og vurderet ud fra de blikke, jeg mødes af fra de lokale, er en langlemmet, bleg turist ikke hverdagskost i etablerementet. Snart efter får jeg stukket en mikrofon i hånden, og efter mit forudgående værtshuslynkursus i bhutansk mener Loday, at jeg nu sagtens kan fremføre en lokal fædrelandsballade.

- Alala - Nge gi dunghe - Alala, skråler jeg falsk og forvirret, da vi når til omkvædet, mens Loday heldigvis tager sig af de knudrede vers.

"Av av av - mit hjerte gør ondt - av av av," betyder refrænet angiveligt.

Til trods for, at der kun bor omkring 15.000 mennesker i Paro, får jeg at vide, at byen byder på ikke færre end fire diskoteker.

- Bare rolig, de lukker allerede ved midnat, siger Loday, da han fornemmer min bekymring i forhold til morgendagens bjergvandring.

Hovedstaden Thimphu er en af de få hovedstæder i verden uden lysregulerede trafikkræds. I stedet dirigerer en betjent trafikken med hænderne i byens centrale kryds. Foto: Jakob Øster

Bueskydning er Bhutans nationalsport. Der dystes både med moderne buer og - som her - med traditionelle træbuer. Foto: Jakob Øster

De fleste bygninger i Thimphu, er moderne, men et par oprindelige træhuse er bevaret og bruges som butikker. Foto: Jakob Øster

Drengemunke foran deres munkekostskole, der lyder navnet Den Store Lyksaligheds Palads. Foto: Jakob Øster

Bedehjul foran Druk Choeding-klosteret i Paro.

Insomnia hedder den natklub, vi frekventerer, og som navnet antyder, lukker den overhovedet ikke ved midnat. Efter kongens fødselsdag er der nemlig dikteret tre helligdage, og så behøver diskoteker ikke lukke tidligt.

Dansegulvet er lige så tæt pakket som tilskuerspladserne på stadion til kongens fødselsdag, det moderne lysanlæg sender stroboskop-kaskader i alle regnbuens farver mod

det danselystne publikum, og dj'en fyrer op under det ene hit efter det andet. 11.000 flyder i uendelige strømme ud af ølhanerne, og livet er en fest.

Op til Tigerens Rede

Fire timers søvn senere er klokken blevet seks.

Det er mørkt, festen er forbi, og det bjerg, vi skal op ad, bestiger ikke sig selv. Morgen-

disen ligger tæt om Paro by i omkring 2400 meters højde.

Til trods for, at vi har drukket tæt dagen før, er vi forbløffende friske, og humøret er heldigvis omvendt proportionalt med morgens manglende sigtbarhed. Der er 700 høj-

demeter op til Tigerens Rede - et kloster, der omtales som "klistret til den stejle klippevæg, som var det en gekko", og som udgør Bhutans ubetinget største turistattraktion.

Ifølge legenden fløj den buddhistiske stormester Gury Rinpoche, der i Himalaya er kendt som "den anden Buddha", op til templet fra Tibet på ryggen af en huntiger for der at meditere i en hule og "tæmme tigerdæmonen". Jeg ved ikke, om Vivaldi også har været på disse kanter, og om det har inspireret ham til hans berømte symfoni. Under alle omstændigheder er det, som om vi under opstigningen oplever alle fire årstider på én og samme dag. Først letter tågen sporadisk og tillader os langsomt de første glimt af klippe-templet i den kolde morgen. Lidt senere skinner solen, så regner det, endnu en opklaring følger, og til sidst fuldender den faldende sne over det eventyrlige hængende klosterbilledet af et vaskeægte eventyr.

Kutteklædte munke nærmest løber ned ad de stejle trapper med enorme bylter på deres rygge. Dagen forinden har kongen på sin fødselsdag - mens vi andre fejrede ham på nationalstadion - været på besøg i Tigerens Rede, og nu skal blandt andet den overskydende frugt fra festlighederne bæres ned til byen. Sonam har lært mig at sige "pah leshum top chi", så det siger jeg til munkene, når de med deres tunge oppakning kortvarigt stopper, så jeg kan fotografere dem.

"Jeg fik et godt billede," betyder det.

De griner næsten uden undtagelse, når det går op for dem, at jeg har lært en sætning på deres eget sprog. I præcis det øjeblik trykker jeg igen på kameraets udløserknap og får der-

Munk foretager glidefald - eller prostration - frem mod Druk Choeding-klosteret i Paro.
Foto: Jakob Øster

med et billede af en udmattet, men nu også smilende munk.

Tordendragens Rige

Bhutans officielle navn er på lokalsproget Druk Yul. Direkte oversat betyder det Tordendragens Rige, og sådan hedder det, fordi tordenskrald i gamle dage blev opfattet, som var det brølet fra en drage.

Måske har tordendragen nu nedkaldt en forbandelse over os, som vi kører hjem fra vores bjergvandring.

I et bjergsving blokerer otte frygtindgydende fruentimmere i hvert fald pludselig vejen bevæbnet med deres hakker og skovle. I det ellers så fredselkende buddhistiske land kræver de i uomtvistelige vendinger, at vi hoster op med nogle lokale ngultrum-penge, før vi kan få lov at passere. Jeg spytter en halvtredser (fem kroner) i bøtten, og det gør Loday også.

- De fejrer nyt landbrug, siger Loday og fortsætter:

- Og hvis en mand ikke betaler til deres fejring, jagter de ham hen over marken, og han risikerer, at de river hans tøj af og knipser på hans penis.

Jeg har prøvet lidt af hvert i vejspærringer rundt omkring i verden. Men trods alt er det første gang, jeg har betalt en femmer for at undgå at få knipset mine ædlere dele.

Glidefald

Nærmest som for at understrege, hvor helt igennem særegent dette land er, møder vi kort efter på den stenede grusvej, som leder det sidste stykke hen mod Druk Choeding-klosteret, tre pilgrimme, der laver glidefald eller prostration, som det også kaldes.

For at vise deres opofrelse skal de for hvert skridt, de tager, lægge sig ned, så deres "ansigt har ligget på hele ruten", inden de ved hjælp

af specielle træplader spændt på hænderne rejser sig og tager det næste skridt for derved at gentage den udmattende proces.

Med disse særprægede glidefald går de ofte hele vejen fra ét distrikt til et andet, og turen kan tage måneder at gennemføre. De er udmattede og møgbeskidte. Og jeg er så heldig, at jeg får muligheden for at forevige disse seje pilgrimmes ankomst til det hellige kloster - deres lange rejse endelige mål.

Kort efter tager jeg en hjertelig afsked med mine nye bhutanske venner, Loday og Sonam.

Da mit lille propelfly næste morgen skruer sig op og ud af den dybe dal, betragter jeg med vemod for sidste gang det særprægede land. Godt nok glæder jeg mig til snart at skulle spise noget andet end ostechili og drikke noget, der ikke er smørte, men samtidig ved jeg, at jeg vil savne mine nye lokale venner og landets helt enestående kultur.

Oplevelsesrejser

TIL NORDATLANTEN I 2019

SPAR
10%
Bestil senest
31. januar 2019

ISLAND

Islands Højdepunkter – Bestseller 2018!

En kort, men meget omfattende tur. Oplev det meste af Island, på kortest mulig tid.

Du får sejlads, kahyt, egen bil med ombord, dagligt ruteprogram samt overnatning med morgenmad på hele rejsen. Rejs i vores højsæson 8. juni – 23. august 2018.

7 dage på Island fra DKK **12.755**   7 dage på Island fra DKK **14.175**

ISLAND MED STOP PÅ FÆRØERNE

Udnyt muligheden for at opleve begge vores destinationer på en rejse. 7 eller 14 dage på Island og 3 dage på Færøerne. 7 overnatninger på Island, ruteprogram, 3 overnatninger på Færøerne, sejlads, kahyt, morgenmad på hele rejsen og egen personbil med ombord. Rejs i vores højsæson 8. juni – 23. august 2018.

7 dage på Island og 3 dage på Færøerne fra DKK **14.854**   fra DKK **16.505**

FÆRØERNE

Kom rundt i det færøske øhav med ø-hop. Oplev Færøernes autentiske kultur samt uspolerede og uberørte natur. Prisen inkluderer det valgte antal hotelovernatninger på Færøerne, sejlads, kahyt, morgenmad på hele rejsen og egen personbil med ombord.

Rejs i vores højsæson 8. juni – 23. august 2018.

4 overnatninger og 2 ø-hop fra DKK **5.990**   7 overnatninger og 2 ø-hop fra DKK **7.890**

